

1901
ט.ז.

פרוטוקול מס' 43/ב

מישיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה
ביום ג', י"ז בתמוז תשי"ז - 16.7.57
בשעה 11.10.

נוכחים:

חברי הוועדה:

- י. קליבנוב - היו"ר.
- ד. חקטין
- פ. זואריץ
- ט. כפרי
- ד. נצר
- י. סמילנסקי
- ר. צברי
- א. תלמי

פרזמנים:

- י. טריד - המשנה למנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות.
- י. זיר - סגן המנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות ומנהל המחלקה לחינוך תיכון.
- א. קצנלנבוגן-סגן המנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות.
- ד. סטנר - היועצת המשפטית במשרד החינוך והתרבות.
- מר סטרן - מטעם משרד הסעד.

סדר-היום:

- א. איחולי החלמה ליוטבת-ראס הוועדה.
- ב. הצעות לסיכום הדיון בשאלת מקרי העבריינות בקרב הנוער הלומד.

=====

היו"ר י. קליבנוב:

פותחת הישיבה.

16.7.1957

איחולי החלמה ליושבת-ראש
הוועדה.

היו"ר י. קליבנוב:

נתבקשתי על-ידי יושבת-ראש הוועדה, חברת-
הכנסת פרסיץ - אטר לצערי נמצאת עתה כבולה למיטתה וכנראה עוד שבועות
מספר לא תוכל אפילו לצאת מביתה - לנהל את הישיבות בהעדרה.

נוסף לכך, נתמנתי על-ידי סיעתי כחבר הוועה
במקום חבר-הכנסת הראל. כנראה שהיום או מחר תבוא הודעה בכנסת על כך.

לאחר שעיינתי בפרוטוקולים האחרונים ראיתי
שעל הוועדה לסכם את הדיון בשאלת מקרי העבריינות בקרב הנוער הלומד.
כן הייתי מבקש לטמוע מה יש בדעת חברי הוועדה לעשות במסך השבועיים הללו.

י. סמילנסקיץ

נדמה לי, כי לא אטעה אם אבטא כאן את
רצונם של חברי הוועדה לשלוח לחברת-הכנסת
פרסיץ מסעם הוועדה איחולי רפואה והבראה מהירה, ואנו משתוקקים לראות
אותה מקרוב בעבודתה באותה ועדה. אם אפשר להעביר לה זאת - אודה מאד.

אני מברך את היושב-ראש החדש ורוצה לאחל
לן חברות טובה בוועדה ושיהיה יושב-ראש לתקופה קצרה ולא משום שהוא איננו
מקובל וחביב עלינו, אלא מאותו טעם שכבר הזכרתי, שחברת-הכנסת פרסיץ
תבריא מהר.

היו"ר י. קליבנוב:

תודה רבה ואשתדל להעביר ליושבת-ראש את
איחולינו.

ב. הצעות לסיכום הדיון בשאלת מקרי העבריינות בקרב הנוער הלומד:

ד. צברי:

אני מציעה סדרון ברטמי הסיוור שערכנו.
כן אכי מציעה להביא בפני הוועדה את ענין

החינוך הגופני.

ה. הקסין:

אני מציעה שאנו נדון בבעיות החינוך המיוחד.
נראה לי, כי אנו נספיק לסכם את הדיון הקודם

ואף לעמוד על ענין זה.

י. שריד:

אני מניח שאי-אפשר יהיה לקיים את הדיון
בשאלת החינוך המיוחד עוד לפני הפגרה, כי
הגברת ברט שצריכה לבוא ולמסור את סקירתה כאן נמצאת עתה בחופשה בחוץ-
לארץ ותשהה שם 6 שבועות.

י. סמילנסקיץ:

בהצעותי לסיכום הדיון בשינוי האחרונה, אני
רוצה להזכיר שהכל ראו את ענין העבריינות
לא כנושא בפני עצמו, אלא כסימפטום לכמה תופעות בחיינו החברתיים
והחינוכיים בכללם. על-כן, הפתרונות צריכים להיות מכוונים גם כנגד
סיבות אלה. אולם, עלינו יהיה להצטמצם בהצעות הנוגעות ישירות למוסדות
החינוך, ולא מפני שהם האשמים העיקריים, אלא מפני שמטרה החינוך והתרבות
מספל בבתי-הספר, ומתוך כך נובעות הצעותי ומכוונות בעיקר לבתי-

16.7.1954

הצעות לסיכום הדיון בשאלת
מקרי העבריינות בקרב הנוער
הלומד.

י. סמילנסקי:
הספר.

נוכחתי לדעת כאשר ביקרתי בחורף שעבר
באנגליה שככל שהבית הולך ובכשל ומתמוטט ואינו יכול להקנות לילד את הערכים
ועקרונותיו לו חייב הדבר לעבור לבית-הספר, כלומר, ככל שהאם אינה
יכולה ללמד את בני ביתה הצעירים הלכות כאלה ואחרים - דבר זה עובר
כתפקיד ראשון במעלה לבית-הספר. זאת אומרת, כל מה שהבית אינו יכול
לקיים חייב לעבור לבית-הספר, ובעיקר, לבית-הספר התיכון.

נדמה לי, שהכל כאן נחרדו כאשר ברוב המקרים
סענו המורים: לא ראינו, לא שמענו, לא ידענו, כלומר, הם לא ידעו
דבר על המתרחש. לכן, חייבת להיות פלינה מסוימת שבה ידע מישהו על
המתרחש, מפני שבבית-הספר נמצא הגיל-הקשה ביותר והמסוכן ביותר
והדורש תשומת לב בצורה החריפה ביותר, כי אלה הם תלמידים הנמצאים
בבית-הספר ערב צאתם לעצמאות ולחיי בוגרים. אולם בית-הספר התיכון
מספל מעט מאד בשאלות חינוכיות ומפנה תשומת לב זעומה לכל הבעיות הללו.

כן גדושה היא תכנית הלימודים של בית-הספר
התיכון ואין כאן מקום לטיפול אינדיבידואלי ותשומת לב לחינוך הילדים.
למשל, סיעורי ההיסטוריה - אזי אם-על המורה לעבור פרק זמן רחב וגדול
במשך סעתיים בשבוע עליו לקפוץ ולדלג; טעה שאפשר היה להפוך סיעורים
אלה למכסיר חינוכי, אך אין זמן לכך וכל הלימוד מפסיד את ערכו
החינוכי.

למורים בבתי-הספר התיכוניים אין אפשרות
פדגוגית ופסיכולוגית, גם באותו המינימום הנדרש בבית-הספר היסודי.
דיו עם המורה גמר חוק לימודיו בחימיה והוא יכול ללמד בבית-ספר תיכון.
איט אינו בודק את ידיעותיו גם בשטחים אחרים ואיט אינו ממריץ לחסלים
את השכלתו בשטחים אלה של פסיכולוגיה ופדגוגיה.

על-כן, חובה להסיל בכל בית-ספר על אדם
אחד שיהיה פנוי לטאלות אלה בבית-הספר התיכון אינו מספיק להפנות
אליהן. אדם זה אינו צריך להיות המנחל, אלא אדם שיכול להלחם במנחל
ולהפנות לטיפול חברתי וחינוכי בלבד.

מהם תפקידיו: א) שהתלמידים ידעו - והוא
ידע - סיטנה אוזן קטבת והוא יהיה פנוי לסמיעת התלמידים; עליו יהיה
לראות אם תלמיד מסויים מגורש יותר מדי מהמחלקה להפנות לכך את תשומת
לב המורים. למורה זה צריך להיות קשר עם ההורים ולדעת על מצבם. מורה זה
יכול לעטוף גם בפעילות חברתית, לארגן חוגים מכווימים שלא דווקא
יש להם קשר עם הבחינות. אם ילמא גרם כזה בתוך בית-הספר יקיים יס
ליחודי של חוגי-אמטקידים ובעיקר, אם יש לו נתונים אישיים והשכלתיים
דרושים. למורה זה יש לתת סמכויות, כדי שיוכל להכריח את בית-הספר
להפנות לעניינים חינוכיים.

כמובן שאת הדרכים לכך היא עריכת קורסים בכל
מיני מסגרות למורי-בתי-הספר התיכוניים בשטח הפדגוגיה והפסיכולוגיה.
יתכן ודבר זה נעשה, ונשמח לשמוע על כך. אולם אני יודע עד כמה זה
חסר.

הצעות לסיכום הדיון בטאלת מקרי
העבריינות בקרב הנוער הלומד.

י. סמילנסקי:

כן חובה על בית-הספר בש גרתו הוא לערוך שיחות והסברות להורים ולא שההורים יבואו רק להתמקח על הציונים. יש לקיים פגישות עם ההורים ולהזמין מרצה שירצה על טאלות חינוכיות טובות, שיינתן זמן להורים לטוחח על דברים האוכלים אותם ואין להם כתובת.

טיפוח במסגרות אחרי-הצהרים חוגים למקצועות חופשיים בהרכב גדול ובמבחר גדול, כדי שכל קבוצת תלמידים תוכל למצוא ענין בדבר, מפני שבית-הספר אינו נותן ביטוי עצמי לנוער המתבגר.

שינוי בית-הספר ומקומו וקשריו לבית-הספר היסודי. יש צורך בבית-ספר תיכון נמוך, כדי שהתלמיד ימצא דרך לבית-ספר תיכון מתאים לו.

כן יש למנות ועדה, לפחות לזמן הראשון, שתפקידה יהיה לעיין ולהשיג עצות ולקבל אינפורמציה בקשר לחינוך העל-יסודי. ועדה זו תעמוד לימינו של משרד החינוך, כדי לתת את דעתה לחוליה הרופפת בתוך שלבי החינוך שחיא - החינוך העל-יסודי בכללו.

ד. צברי:
בעיה זו טעלתה עם 6 הנערים הללו היא בבחינת סם מגרה ויש להמטיח ולחעלותה בציבוריות ולעמוד על תוכן הבית, תוכן חיי הרחוב וכ"ו, לבל תשקע עלינו לעמוד על דברים אלה מאחר ואנו ועדת חינוך ותרבות, ועל-כן עלינו לתת את דעתנו על ענינים חינוכיים כלליים. את מסקנות ועדתנו צריך היה להביא בפני הציבור, כדי שהן יתסיסו את הציבור.

אשר להמלצותינו לגבי משרד החינוך והתרבות - אינני חושבת שעלינו להציע את הצעותינו רק לגבי בית-הספר התיכון. לדעתי, שורש הרע מתחיל בגיל הרך. לכן, הדבר העיקרי בשטח זה הוא שתהיה למורה השכלה והבנה בראיית צרכיו של הילד, ולא רק מבחינת הקניית ידיעות, אלא על המורה לראות את צרכיו של הילד ולדעת להשיב עליהם. בזמנו היו ניתנים בסמינרים קורסים-להיגיינה רוחנית. אינני יודעת אם דבר נמשך עד היום. על-כל-פנים, יש לתת קורסים כאלה חסונים למורה את החכמה כיצד להבין את תופעות הילדים.

נוסף לכך, ישנם עתה קורסים להשתלמות מורים בקיץ, אשר בהם לומדים את המתודיקה של לימוד המולדת, הקריאה והכתיבה וכ"ו. אבל אין מלמדים כיצד להבין את האדם שבילד ואת צרכיו. אני חושבת שמשרד החינוך והתרבות יחד עם הסתדרות המורים צריכים להעלות בעיה זו, כדי שהמנהיגות וההנהלה, כי מאז שנת 1946 כאשר המורים טיפלו בעיה זו אין כל התענינות והתרוממות אליה.

אולם, כל זמן שלא יהיה פסיכולוג בבית-הספר לא נוכל להתקדם. דבר זה מכורן לא רק לבית-הספר התיכון, אלא גם לבית-הספר היסודי. כן יש צורך שיהיה אדם כזה בכל מחוז. בית-ספר ביאליק בתל-אביב הרגיש בצורך זה ויש שם אדם כזה העושה גדולות - דבר זה נעשה הודות למנהל בית-הספר. לכן, דעתי היא, שבכל בית-ספר גדול צריך להיות אדם כזה. בכלל, חסרים לנו אנשים בעלי השכלה כזו. יש להתחיל ולפתח ענין זה.

16.7.1957

הצעות לסיכום הדיון בשאלת מקרי העבריינות בקרב הנוער הלומד.

ר. צברי:

אמנם קיימות תחנות מעין אלה ליד מסרד הבריאות, אבל שחת בכל-עיר והן עמוסות למדי. יש לפנות למסרד בתביעה להגדיל מספר תחנות אלה, כדי שתוכלנה לענות על הצרכים.

הפסיכולוג-או הפדגוג צריך להיות ממונה על הקטר בין בית-הספר וההורים. אולם, כל עוד לא קיים אדם-פסיכולוג בבית-הספר צריכה לבוא חודעה מסעם מסרד החינוך והתרבות, ואפילו בצורת פקודה, שיש להתחיל וליצור את הקטר בין ההורים והמורים. כבר הבינו בעולם הגדול שבית-הספר צריך להיות סכונתי וללכד סביבו גם את ההורים וגם את התלמידים. דבר זה חשוב בעיקר עם בוצ העליה החדשה. יש להביא את ההורים לבית-הספר ולהציג בפניהם את בעיות בית-הספר. אזי גם יביאו ההורים את בעיותיהם הם בפני המורים.

עלינו להתקטר עם מרכז הסתדרות המורים ולהביא בפניהם את תבעיות הללו, כדי שהם יביאו את הבעיות הללו בפני ציבור המורים שיביין מה תפקידו, כי הם יכולים לעשות כאן גדולות. כמובן, שדבר זה ידרוש מהמורים יתר הסתתפות בסעות אחרי-הצהרים. אך כל זאת נוכל לעשות אם המורים יראו את תפקידם כחזון וכתעודה.

לדעתי, יש לחשוב על מתן עבודת כפים בבית-הספר התיכון - דבר זה נותן פעילות מכויימת לילד וקטר עם החיים.

אני חושבת שיש לשים לב ל-2 דברים כלליים: (1) למנות גוף שיתחיל לחשוב על פתרון הבעיות. יש להקים רשות עליונה לענייני נוער מהגיל הרך, כי דבר זה מפוצל עתה במסרדים טונים ומסרד החינוך והתרבות עצמו אינו יכול לספל בכך.

(2) על מסרד החינוך והתרבות להקים סנית את המחלקה לספריות ולהתחיל ביצירת מרכז תרבותי. הספריות בבתי-הספר הן זעומות ועלובות ואין מרכז לסם יכול אדם לבוא ולקרוא.

ר. הקטין:

צד לי מאד טוועדת החינוך והתרבות התעוררה לעניין זה לאחר טקרו המקרים בזמן האחרון. יש לציין שהעבריינות צצה על רקע שונה וכאשר אנו עוסקים בפעולה מונעת מוכרחים להציע הצעות לא רק לגבי תלמידי בתי-הספר התיכוניים, אלא לגבי כל הגילים, כי העבריינות מתחילה כנדאה בגיל מוקדם ויש לפעול כאן לא במסך שנה אחת אלא יותר מזה.

ברור שלא את כל הבעיות תוכל לפתור ועדת החינוך והתרבות, אולם ביחס לרקע הסוציאלי עסף ועדת החינוך והתרבות ומסרד החינוך והתרבות משהו בקטר לכך והוא: מפעל התזונה המתחיל מהגן ועובר לבית-הספר היסודי.

מאחר ונגעתי בבעיה זו, הרי אני חושבת שבמידה ואנו פותחים מועדונים יש לדאוג גם לכלכלת הילדים במקום.

כיון שאני מדברת על פעולה מונעת, הרי המגמה צריכה להיות: הקטנת מספר התלמידים בכיתות ולא הגדלת מספר התלמידים בכיתה. ואכן, חטר עמד על כך בכנסת שיטנה פעולה רציונאלית של איחוד כיתות וכאשר ביקרתי בחיפה מצאתי כיתות בנות 60 תלמידים. דבר זה לא יתכן, כי ישנו מספר מסויים של תלמידים שמורה יכול להקיף. אינני

16.7.1951

וצעות לסיכום הדיון בשאלת מקרי
ועבריינות בקרב הנוער הלומד.

י. מקסיין:

ווסבת טרק מחנך יפתור את השאלה, גם למורה יש צורך בזמן בשעת מתן חשיעור.

הטבוע ביקרתי באחת המעברות ומתברר, כי
קודת המשיכה לנוער ולילד הוא בית-הקפה במקום שסם נמצא לוקס המאיר
ות הסביבה. אין שם חטמל. אבל לו היו פותחים במקום מועדון אחד וטני
מאירים אותו ונותנים לילד ארוחה קלה - היה זה פותר את הבעיה.

אינני מאמינה כי המורה יכול לתת הכל
ומסגרת תכנית הלימודים. לכן מלאכה והקלאות יכולים לעשות זאת, ועל
וסרד החינוך והתרבות לחזור בו ולחזק את המלאכה וההקלאות.

אשר לאותו גיל מסוכן שסם ממעטות תנועות
ונוער לפעול, הרי לדעתי, יש לפתוח את שערי בתי-הספר בפני תנועות
ונוער. הדבר צריך להעשות בעידוד המורים, כי המציאות הוכיחה סדרנו
ול נער, הנפלט מהגסטפו, בעיר היא יותר יעילה מזו של נער שלא הגיע
ללל לתנועות הנוער. כן יש להכניס את תנועות הנוער גם לבתי-ספר מקצועיים
ומנם אינני טוללת שצריך להיות מחנך בכיתה. אבל הוא יחיד לא יעשה
נת העבודה ויש לבוא במגע עם כל הגורמים המחנכים.

דובר כאן על קשר בין ההורים למורים. אולם,
המציאות בה אנו חיים היא כזו שלא תמיד אפשר לשתף את כל ההורים בישיבות
מורים. אך יחד עם זאת יש להרתם לעניין זה של קירוב לבנות בין ההורים
למורים.

אף אני מצטרפת לדעה שמוכרחת לבוא פעולה -
ניבורית גדולה ורחבה, כי המשרד עצמו לא יכול לעמוד בכך. נראה לי,
כי אם נרתם לעניין זה יופחת מספר מקרי העבריינות, ולעבריינות יהיה רקע
קטן יותר.

י. נצר:

אני רציתי להציע לסדר: נדמה לי, כי יש
לאפשר רק למשרד להטיב לדברים שנשמעו
ובר, כי למעשה אנו חוזרים על דברים שכבר נאמרו, ואין שאלה שיכולה
להדמות לשאלה זו שאין איש יודע בדיוק מה יכול לעזור.

על ועדת החינוך והתרבות למנות ועדת משנה
נת 2-3 חברים שתנסח את הצעותיה לאור הדברים שנאמרו. מסקנותיה ישלחו
למשרד החינוך והתרבות והיושב-ראש בוודאי יברר באיזו מידה אין הדברים
מנוגדים לנוהל המקובל בכנסת, כי העניין לא הועבר אלינו מהכנסת, אלא
זועלה ביזמתה של הוועדה. מסקנות הוועדה מוכרחות להגיע גם לעתונות.
אולם אינני מציעה להפסיק את מתן רשות הדיבור לאלה שגבר נרשמו.

א. תלמי:

כל ההצעות שנשמעו כאן תובעות תשומת לב לילד
ושיתוף כל הגורמים שיש להם השפעה על הילד.
אני מחייבת כל הצעה שתגרוור אחריה תשומת לב לילד ולנער. אולם, כלום בית-
ספר קטן יכול לקבל את הצעתו של חבר-הכנסת סמילנסקי על מינוי פסיכולוג.
כן יש להביא בחשבון את העובדה שאין נהירה למקצוע זה ואם גם פונים אליו,
הרי אין רואים בכך יעוד אלא מקצוע. נוסף לכך, יש ולפעמים אפשר להגיע
אל הנער דרך הספורט, לפעמים צורך שיחא או ספר - אלה הם דברים שנחזק

16.7.1957

הצעות לסיכום הדיון בסאלת מקרי העבריינות בקרב הנוער הלומד.

א. תלמי:

לחוס אותם. ופה אני מגיעה לבעיה היסודית והיא היחס אל תנועות הנוער.

הנער המדריך את הנער הצעיר יותר, אשר הבדל הגיל הוא מינימאלי ביניהם, מטמט אוטוריטה לנער הצעיר. המדריך מניין יותר את הנער, אני יודעת מנסיוני שנעזרתי בעבודתי החינוכית על-ידי הנערים המבוגרים קצת יותר, והיתה ברכה בכך. על אחת כמה וכמה כאשר אפשר לארגן את הנוער בתנועות נוער אינני מאמינה שלתלמיד תהיה יזמה לפנות אל המחנך שהוא מחנך של רבים, בשעה שבקבוצה חינוכית של תנועת הנוער אפשר בשיחות לעמוד על ראשים שונים. כמובן, שכל זה יתכן כאשר המדריך, הנוער, המורה וההורים הם חטיבה אחת ולא על-ידי המרדת הנוער.

אצלנו כמו בימי פיידרברג אין הנוער יודע לאן ואינני יודעת אם חסורה יוכל להדריכו בדרך החיים. אני מחייבת את כל החוגים, וגם תנועת הנוער היא חוג. נפגסתי עתה עם פדגוגים שהגיעו אלינו מפולין והם ממש מתפלאים שאין אצלנו ילדים שיכורים. לכן אני מציעה פתיחת סערי בית-הספר היסודי בפני כל תנועות הנוער החלוציות, תוך שיתוף פעולה עם כל הגורמים - הפדגוג, המורה, המחנך, ההורים ותנועות הנוער.

דובר כבר על כך שאצלנו הספורט לקוי ועתה מופנית כל תשומת חלב לחינוך הגופני ומשחקי הספרן נושאים עליהם שמות אלופי הספורט והכדורגל. יש ליצור מטקל שכנגד ובאמצעים אחרים, כדי לעודד את היצירה הרוחנית, על-ידי קיום סימפוזיונים, תחרויות, אספות סידורו ביצירה חדשה שנכתבה, או יצירה שנכתבה על-ידי יוצר צעיר, חברות להכרת היצירה, הקמת ליגה א' ו-ב'. כל זה, על-מנת לעודד את הקריאה. אני רוצה שהספרות תהיה מסבב מכובדת ברחוב. לכן, יש להקים מדור מיוחד לעידוד היצירה העצמית. אגב, מה בדבר הקפאת העזרה לתנועות הנוער, הרי עקב הדיון הזה כאן מקבל נושא זה צביון אחר. עד מתי תמסך ההקפאה?

ס. כפרי:

אני מצטרפת לרוב ההצעות שהושמעו כאן. אולם, אני רוצה להדגיש ביחס להצעות אלה: 1) רשות עליונה לעניני נוער - יש לנו מוסד מרכזי העוסק במחקר והוא מוסד סולד, כן ישנם מוסדות אחרים. אולם אין לנו רשות עליונה. צריכה לקום רשות מתאמת, בין המשרדים השונים ובין רשויות אחרות, כמו, עליית הנוער המהווה ממלכה בפני עצמה, ורשות זו תדאג לנוער.

דובר כאן על פעולה מונעת - גם בענין זה ישנם גורמים שונים המטפלים בכך, כמו, משרד-החינוך והתרבות, משרד הסעד ומשרד הביטחון. אין כאן יד אחת המטפלת בכך, ודבר זה נובע לרוב בערים. אמנם קיימות תחנות להיגיינה רוחנית. אולם, אין זה אומר שפריפריה גדולה צריכה להיות מוזנחת. לכן, יש להנהיג תחנה ניידת להיגיינה רוחנית וליעוץ פסיכולוגי שתפקידה יהיה לקיים שיחות עם ההורים ובכלל לשמור על הקשר עם הבית; כשם שיש לקיים חוגים לתלמידים, יש לקיים חוגי הורים לסוגי חורים שונים. משרד החינוך והתרבות צריך לתת דעתו על כך באופן יסודי.

סיפוח החינוך המסלים בהתאם לחוק החינוך הממלכתי. לאור המצב הקיים ושאלת המחסור במורים ומחנכים, אף אני מחשבת אותה אישיות של המחנך שעליה דיבר חבר-הכנסת סמילנסקי. יש לבחור אישיות כזו בין המורים הראויים לתפקיד זה. אולם, כיון שחברים אנשים

16.7.1957

הצעות לסיכום הדיון בשאלת מקרי העבריינות בקרב הנוער הלומד.

ט. כסרי:

כאלה יש לפתח את החינוך המשלים במועדונים, המחנך לחיי חברה ולערכים אמנותיים, כפי שאמר חבר הכנסת סמילנסקי שיש לחנך את הילדים ליופי ואמנות. אמנם נעשו התחלות מסויימות אצלנו. אבל הן זעומות מאד. יש לפתח מועדונים כאלה גם בשכיל תלמידי בתי-הספר התיכוניים, כי המועדונים יכולים לעזור לנו בהגשמת מטרת החינוך. אך כל זה מוכרח להעשות בשיתוף עם בית-הספר.

עלינו להטיל על ועדה מצומצמת לבסח את

ההצעות ולפרסמן לבל ניתן להתעוררות שקמה לשקוע.

אנו גמרנו לסמוע את ההצעות. עתה נשמע את הערות צאיני משרדי הממשלה היושבים אתנו כאן.

קיו"ר י. קליבנוב:

אני כמובן אוכל להתייחס רק לדברים שנאמרו כאן היום, כי לא קראתי את הפרוטוקולים

דוקטור זיו:

הקודמים.

מכיר אני יפה את המקרה שקרה בתל-אביב לתלמידי אותו בית-ספר. כל התלמידים הללו היו מרוכזים בבית-ספר אחד (6 מהם בבית-ספר אחד); ומכיר אני את תנאי הלומדים בבתי-ספר תיכוניים אחרים בישראל; ומכיר אני את הנוער הלומד בארצות אחרות מתוך שיחות ישירות עם מנהלים ומורים. אך לא אדבר על הארצות הללו. אני חושב שאין לנו במה להתבייט באווירת הנוער שלנו בהשוואה למה שנעשה בצרפת, ארצות-הברית ושווייצריה.

אני קרוב לענין חזה ונדמה לי, כי אין איש הרוצה-לחלוק על ההצעות שחושמעו כאן. אולם השאלה היא של אפשרות ביצוע. כלומר, כיצד אפשר לעשות זאת מבחינת הכספים ומבחינת האנשים הדרושים לכך. יש והמטאלה והרעיונות טובים, אבל רחוקים מהגשמה.

עתה לענין המצומצם בו אני עוסק והוא ענין החינוך התיכון. אני חושב שחבר-הכנסת סמילנסקי טעה במקצת, כי לפי התקנות שפירסמנו יכול לקבל רשיון הוראה בבתי-ספר תיכוניים מורה שגמר את חוק לימודיו במקצוע בו הוא רוצה ללמד, ונוסף לכך למד בפסיכולוגיה בהחלטה של הוועדה המייעצת. זאת קבענו כהלכה ולכך מסכימים כל הארגונים הפיזיצים-את המורים, כי יש לדרוש שמורה המלמד בבית-ספר תיכון ידע לא רק מתמטיקה, כניח, אלא גם פסיכולוגיה. זה שקיבל ב"י. אי. או אמ. אי. במקצוע מסויים, חרי כדי לקבל רשיון קבע להוראה בבית-ספר תיכון עליו ללמוד עוד שנה באוניברסיטה פסיכולוגיה. מורה שהוא כבר מורה בבית-ספר תיכון נדרש לעמוד בבחינה בפסיכולוגיה או פדגוגיה ואם מורה למד בבית-ספר מדרש למורים וקיבל שם את ההכנה הפדגוגית דורשים ממנו להבחן בפסיכולוגיה של הגילים הצעירים ובעיותיהם.

אולם, גם חבר-הכנסת סמילנסקי וגם אני יודעים כי אין זה פותר את הבעיה. ודאי שחינוך זוהי אמנות עם מסירות נפשית. שאלה זו לא נפתרה עדיין בהחלטות ומשרד החינוך בהוראותיו לא יפתור את הבעיה היכן לוקחים אנשים כאלה וכיצד יוצרים את המנהלים שלבם יהיה פתוח כל השנה לילד. חינוך הפך למקצוע, וכל השאלה בענין זה היא איך וכיצד לעשות את הדברים שהמורה יראה את תפקידו כיצוד ויתמסר לכך ולא יראה את תפקידו רק בטעת השיעור - דבר זה אינו תלוי בלימוד באוניברסיטה והוראת לא יפתרו את הבעיות.

16.7.1957

הצעות לסיכום הדיון בטאלת מקרי העבריינות בקרב הנוער הלומד.

י. זיו:

אני עובר לשאלת המחנך - הדבר אינו ניתן להגשמה. אין לנו אנשים המוכנים לשמש המחנך - בהא הידיעה - לאותם 300 תלמידים, אך לא רק שאין לנו אנשים לכך - דבר זה אפשר להכין, אם כי זה טוב דורש כספים לא מעטים, ואולי אפשר היה לגייס את שכר הלימוד מאלה שילמדו. אולם, גם אילו חיתה אפשרות לעשות זאת מבחינת האנשים ומבחינת הכספים הייתי עדיין שואל אם דבר זה רצוי. אני מפקפק אם קביעת אינטנסיביות של מאנך רשמי שאליו צונים התלמידים בשעת צרה תביא לידי כך שהתלמידים יפנו אליי, ואם הוא יוכל לפנות לאותם 600 התלמידים, אני חושב שמסוכן לקבוע מוסד כזה הדורש להלכה ולמעשה שחרור כל סאר ומורים מתפקידי חינוך. כזה היה הנסיון במספר מוסדות, אך טרם קבעו בעולם הגדול אם זוהי הדרך הנכונה.

אשר למורה שיהיה גם המחנך - זוהי הדרך היחידה, כי הוא ש, בשעה שהוא מלמד היסטוריה, נביח, נכון הדבר ששאלה זו קשה יותר בבית-הספר התיכון מאשר בבית-הספר היסודי, היא קשה יותר עקב מבנה הלימודים בבית-הספר התיכון, כי גם בא חמורה לכיתה רק למספר שיעורים לשבוע וחקטר שלו עם התלמידים חלש; וטוב, מניין ניקח את האנשים הללו, כי ישנם מורים מצויינים לפיסיקה ומחנכים הם לאו דווקא, קשה למצוא מורים שיש להם שני הנתונים הללו גם יחד, כלומר, גם רצון וגם יכולת.

ודאי שיש להרחיב את השתלמות המורים בשטח הפסיכולוגיה והפדגוגיה, כי זה יעזור במקצת ויש לעשות זאת, אם כי גם זוהי שאלה של אמצעים.

אשר לאפשרויות מחוץ למערכת השיעורים - חרי זהו טוב עניין של כספים, וטוב טוב דבר זה או לא, לדעתי, איננו טוב. אולם המורה לא יהיה מוכן לעשות כל עבודה בשעות אחרי-הצהריים ללא תשלום, וזהו עניין של כספים רבים. הבעיה כאן איננה פדגוגית אלא אחרת והיא, אם יש לתלמיד זמן לכך.

נוסף לכך, מספר מוסדות ניסו להנהיג את החוגים ונתקלו בהתנגדות-בלתי רשמית של תנועות הנוער, כי תנועות הנוער רואות בכך, ואולי בצדק, התחרות ואני מבקש שלא להתעלם מהבעיה הזו. ברגע שאתה מנסה לרכז את חיינו של הנוער באופן מכסימאלי בבית-הספר חן בשעות אחרי-הצהריים והן בספורט ודברים אחרים, אתה נוטל שטח מסויים שבו עוסקות תנועות הנוער. אזי עליך לשאול אם דבר זה ניתן ורצוי. הנוער שאיננו מאורגן בתנועות נוער קשה מאד לחביאו לאותן הפעולות הנערכות אחרי-הצהריים בבית-הספר, גם אם המורים יכולים להיות מאד מושכים ומסודרים, חרי זה לא פשוט לבצע זאת.

אשר-לקשרים בבית-הספר התיכון עם ההורים - שם וסם נערכות פעולות מסויימות, אך לא בכל מקום. אולם גם זוהי בעיה שהמורים צריכים להוסיף לפעולות אלה ושיימצאו נושאים מתאימים להורים, ואין זה דבר פשוט. עד כמה שזה מעציב, חרי אני יודע על מוסד מסויים בירושלים המקיים פעולות כאלה וההורים בקושי נענים. אינני יודע כיצד דבר זה נעשה מחוץ לירושלים. אני עצמי חרציתי בבית-ספר תיכון בבית-הכרם והוסיפו רק 30 חורים. אינני אומר שאי אפשר לפתח פעולה זו, אבל אתם יודעים מה סירוס הדבר.

16.7.1957

חצעות לסיכום הדיון בטאלת מקרי העבריינות בקרב הנוער הלומד.

י. זיו:

חשתתפות התורים בישיבות מורים - אני חוטב טאים אינו מתנגד לכך גטודה יצוסד נמצאים חורים הבאים בחסכון, כי לא כל הורה בא בחסכון. אבל אני חוטב טאפטר לנסות דבר כזה. אני חוטב שלא תהיה התנגדות לכך מצד משרד החינוך והתרבות ולא מצד המועצות הפדגוגיות.

נאמר כאן בקריאת ביניים שרצוי, כי בית-הספר התיכון יהיה פחות טכני ויותר מחנך. נכון הדבר שתכנית הלימודים גדושה למדי. אזי כאן מתחיל הוויכוח על מהותו של בית-הספר התיכון, תפקידו ומקומו של המורה בכית-הספר התיכון, חכנתו, בית-הספר תיכון מסוג אחד או מכמה סוגים, ואולי לא רק תכנית זו או אחרת - כל אלה חורגים ממסגרת הטאלח שנתעוררה כאן ותיא כיצד לפעול למעשה לבנין אותו הפרט.

י. טריד:

אני רוצה להטלים ולומר מספר הערות כלליות. נתגלגלה הזכות לעבריינים אלה שוועדת החינוך והתרבות של חכנסת העלתה דיון זה והצעות רבות כיצד לטפר את החינוך. אני חוטב, כי למעשה, ועדת החינוך והתרבות של חכנסת, ואינני מדבר כבר על משרד החינוך והתרבות, דנה כל השנים בנושא אחד - ולא חטוב מה כתוב בסדר-היום - כיצד לטפר את החינוך בישראל. היום, באופן תמציתי מאד העלן חברי הוועדה את כל הבעיות, החל מגן-הילדים וגמור בבתי-הספר התיכוניים. אף אני יכול להעלות הצעות רבות לטיפור החינוך על כל דרגותיו וסוגיו.

אבל כאן אני רוצה לומר דבר יסודי אחד: אין כל תרומה לחינוך מחוץ למורה. זאת אומרת, החינוך תלוי רק בגורם אחד ושום גורם אינו יכול לבוא במקומו, והגורם הזה הוא המורה. אין תחליף למורה, וזאת אני אומר, כאשר אני מדבר על החינוך בבית-הספר, המורה יכול להעלות את החינוך והמורה יכול להוריד את דמת החינוך; וכל הצעות שהושמעו כאן היום, או רובן, יתנפצו אל טלע המציאות המרה חקשורה בעבודתו של המורה בבית-הספר.

עתה אני רוצה להצביע על אי-אילו ניגודים שהם, לדעתי, אינני רוצה לומר טראגיים, אבל קסיים ומטוניים בין העניינים כאן לבין העניינים במרכז הסתדרות המורים שטם-יוטבים נציגי אותן המפלגות שיושבות כאן. במרכז המורים דנים עכטיו, וכבר הוגשו לנו תביעות, בקטר למורה-מחנך כיתה. חרי אין חולקים על כך שחייב להיות מורה שהוא מחנך הכיתה, כל עוד לא קיים המחנך, בהא הידיעה. אזי מרכז המורים החליט - טם יטנה התחרות בין המפלגות הטונות מי ידרוש יותר - טמות שהוא מחנך כיתה צריך לקבל עבור דבר זה תטלום נוסף. אם אתם זוכרים היה בעתרכים "על המטמר" ו"למרחב" כתבת על מספר טעות עבודתו של המורה, ואז חטבר טמורה צריך לעבוד 47-48 טעות, ובתוך חטבון זה נכללות הפגיטות של המורה עם התלמידים ופגיטות המורים, כי אלה הן פגיטות שהמורה חייב בהן טאם לא כן אין הוא מורה. עליו לטוחח עם התלמידים בטאלות מטויימות ובטאלות המקצוע שהוא מלמד. אזי עתה מגיטיים לנו חטבון ואומרים לנו שכל מורה בבית-ספר תיכון שהוא מחנך כיתה עליו לקבל תטלום נוסף; ויש האומרים שכל טעת מחנך תחטב כטעה עבודה ויש חדורטיים עבור טעה זו טכר של טעתיים עבודה, ויש מקומות טכבר הנחילנו טזה מחווה 3 טעות עבודה; ו-3 טעות עבודה מהווים טמינית ממטרה וזה תוטפת מטכורת עבור העובדה שהוא מחנך.

16.7.1957

הצעות לסיכום הדיון בסאלת מקרו
העבריינות בקרב הנוער הלומד.

י. שרידן

מה עושה המורה בסעות חינוך אלה? היה מי
שומר כאן בקריאת ביניים. והגדיר זאת בצורה דראסטית שהמורה מסכם
את האיחורים וההיסורים. נניח, שהוא עושה עבודה נוספת לזה, אבל
בעד זה דורשים תשלום נוסף? עתה קיבלנו הודעה נוספת: כיון שבבתי-
הספר היסודיים קטן מספר המורים מחכיות, עקב המורים החלקיים והמקצועיים,
יוצא שמורה אחד מחנך שתי כיתות. דבר זה איננו רצוי, אבל הוא קיים
כבר שנים רבות. ברור, כי רצוי היה שכל מורה יחנך כיתה אחת ואם יוצא
שמורה צריך לחנך שתי כיתות, הרי עושים זאת בליט ברירה. אזי הייתי
יכול להבין לו היה בא מרכז המורים ואומר, כי אין זה רצוי שמורה אחד
יחנך שתי כיתות, אלא במקום זה הגישו לנו עתה תביעות שמותר למורה
לחנך שתי כיתות. אבל יש לשלם לו עבור עבודה זו;

או דבר נוסף - כידוע לכם שבבית-הספר

התיכון במקום בחינה במקצוע מסויים ישנה אפטרות להגיש עבודת מחקר
קלה לקראת בחינת הבגרות. עבודה זו פוטרת מבחינת בגרות באותו
מקצוע. אנו מחשיבים מאד אם התלמיד מגיש עבודת מחקר כזו, אזי המורה
לאותו מקצוע צריך להדריך את התלמיד ולעזור לו בבחירת הנושא, לתת לו
רשימה ביבליוגרפית, אחר-כך לראות אם התלמיד הולך בכיוון הרצוי
וכיון. אזי המורים הודיעו שם דורשים עבור זה תשלום נוסף. כלומר,
מורה לאותו מקצוע המדריך את התלמיד ומכין אותו לקראת העבודה השנתית
דורש תשלום עבור ההדרכה הזו.

כאלה הם פני הדברים; לכן, מי שחושב

שאסור להסתפק ב-30 שעות הוראה בבית-ספר תיכון, או 24 שעות ובעד כל
צעד נוסף שהמורה יעשה מחוץ לאותן 24 שעות צריך יהיה לשלם לו, הרי מי
שמעודד את המגמה הזו מחבל, לדעתי, באופן הקשה ביותר בחינוך.

ובכן, כיצד יתקיימו החובים? איננו עשירים-

בכוחות רבים, משום כך יהיה עלינו להוציא הרבה עשרות אלפי לירות,
ואולי מאות אלפי לירות, רק ברשת החינוך התיכון, אם יהיה עלינו לשלם
בעד כל פעולה. נוסף לכך, חושב כל מורה שאולי הוא ירוויח יותר מה שעבד
בבית ולא בבית-הספר. לכן הגעתי למסקנה אחת שהיא לאו דווקא לאור או
אפלט העבריינות - כבר מזמן הגעתי למסקנה זו, ובעיקר אם חושבים שיש
תקווה ואחרית לשיפור החינוך ולהרמת קרן החינוך - צריכה לקום תנועה
ציבורית גדולה, כי מטרד החינוך והתרבות בכוחותיו הוא לא יעשה זאת,
אשר תטל את המורה טלטלת גבר מן הצחיזום המצומצם.

מסתמנות עתה מגמות טובות אצל מורי החינוך

התיכון. קראתם על הקמת חטיבה מיוחדת בקרב המורים הללו והיא בוודאי
תגיש לנו בקרוב הצעה חראויה להתכבד, כי מדברים כבר על 18 שעות הוראה
במקום 24, וחוייכות הוא אם צריך להיות 16 שעות או 18 שעות ותשלום
בעד שעות חינוך ובעד חוגים. אני חושב שהחינוך ירד, ובעיקר, לאחר
שהנחתי את הנחתי הראשונה שאין תמורה למורה, הרי החינוך קם ונופל עם
המורה.

וכאשר אני עובר להערה נוספת ביחס לתנועות

הנוער, אשר רבים רוצים לראות בהן את התרופה, הרי על השאלה של חברת-
הכנסת תלמי מתי תגמור ועדת חשרים את עבודתה, אני יכול לחשיב שאינני יודע.
אולם, אני רוצה רק להגיד, כי השאלה מסובכת למדי. אני מבין שחברת-
הכנסת תלמי נעזרה במדריכים, אבל המדובר הוא כאשר ישנה שלמות כזו
כמו במסק שלה, בין ההורים לבין בית-הספר לבין תנועת הנוער. סם הכל
חטיבה אחת ושלמות אידיאלית וגם שלמות ארגונית. בוודאי שקל לו

הצעות לסיכום הדיון בשאלת מקרי
העבריינות בקרב הנוער הלומד.

י. טרידן:

למחנך, אולם הייתי רוצה לראות מה יהיה על אותו בית-ספר כאשר ייפתחו
סעריה לתנועות הנוער. למעשה, כבר עתה פתוחים הסערים והתלמידים
מסתייכים לכל תנועות הנוער. רק במקרים יכולה להיות חסימה אחת. אבל
בכל בית-ספר בארץ אפשר למצוא תלמידים המסתייכים לתנועות נוער החל מבני-
עקיבא, בית"ר, מחנות העולים והסומר הצעיר. אולם, כאשר נפתח את
הסערים צריך יהיה לחשוב כיצד למנוע את ההתרוצצות ואת המלחמה בשער בית-
הספר, ובעיקר, כאשר כאן מדובר על בית-הספר היסודי החל מכיתה א'-ז'.
אז תעמוד הכעיה החמורה של חטיפות וקרע ותהיה אנדרלמוסיה בבית-הספר.
יוצא איפוא, שהענין איננו כה פשוט ואני רוצה שנראה את הדברים
בעיניים פקוחות.

אשר להצעות הקונקרסיות אני הייתי מסכים

בכל לבי להצעתו של חבר-הכנסת סמילנסקי שמורה אחד יתפנה במיוחד לעניני
חינוך. אולם הספקות שלי הם משני סוגים: אני מאמין שהמורה הזה
אם הוא יהיה מחונן - וזהו הספק הראשון שלי, אם כי אפשר לקחת את
המחוננים יותר שיסכימו ללכת לעבודה זו שהיא קשה למדי, ואני מניח
שהמורה הזה ימצא שבילים ללבו של הילד. אזי מסופק אני אם המורה הזה
ימצא שבילים ללבות המורים. הספק שלי הוא כיצד ישתלב מורה זה בתוך
חבר המורים, האם תהיה לו סמכות רחבה, מי יתן לו סמכות זוק כי בדרך
כלל אין מקנים סמכות על-ידי-כך שאנו ניתן הוראה. סמכות זו צריכה
להיות נקנית מבפנים, מתוך חבר המורים. אם תהיה לו סמכות אישית גדולה,
אולי יתחשבו בו, ואולי דבר זה יפריע את השקט בבית-הספר; ואם הוא
יפריע את השקט, אזי יש לנו חששות גדולים מאד שהמורים יבקשו אותו שלא
להפריע, הן תפקידו של המחנך הזה להתקומם נגד המורים ותמנהלים ולנייים
כוחות עזר, אזי הוא יסולק מבית-הספר.

לדעתי, יהיה זה יעיל יותר אם סנהל בית-

הספר יעשה עבודה זו, הוא גם יכול לעשותה. בכל בית-ספר גדול יש למנהל
סגנים והוא יכול להטיל על אחד הסגנים להתמסר לענין זה. לכן, שני
הספקות שלי הם: איכזן לקחת את המורים הללו וכיצד הם ישתלבו בתוך חבר המורים
אני יודע שבבית-הספר הריאלי בחיפה אחד מסגני המנהל מטפל בענינים
הפדגוגיים. יתכן ודבר זה יש להנהיג בכל בית-ספר, סידור כזה גם לא
יגרום להוצאות נוספות.

אשר לקשר בין ההורים לבין בית-הספר היסודי -

ודאי זכור לכם, כי לפני שנה וחצי או לפני שנתיים הוצאנו הוראות מיוחדות
ביחס לקשר בין ההורים ובית-הספר וסם קבענו ברורות כמה פעמים
בשבוע יש להפגש עם ההורים, חובת שיתוף ההורים בישיבות המועצה
הפדגוגית, כמה הורים יש לשתף בישיבות המועצה הפדגוגית - הדבר תלוי
בגודל בית-הספר, יוצא איפוא, שיש שם יריעה גדולה מאד, אשר על החורים
לבצע כהלכה. לא אוכל לומר שמבצעים אותה כהלכה והגענו לידי כך שקשה
לרכז את המורים לישיבות המועצה הפדגוגית מפני שאי אפשר למצוא את הזמן
המתאים, ובדיוק באותו זמן חמורה עטוק ויש לו שיעור פרטי. זה ממש קריעת
ים סוף. לכן את המורים לישיבה המועצה הפדגוגית ולמנהל אין סמכות
לתנוע מהמורים לבוא, כי גם המנהל-עטוק בעבודה נוספת. בדגע שגם המנהל
עטוק אפילו טעה אחת בעבודה נוספת, אין לו כל סמכות לתנוע מהמורים
לבוא לישיבות.

ההצעות שהעלה חבר-הכנסת סמילנסקי מחייבות

אולי דיון על תוכנו של בית-הספר, כי כל אחד יודע שאלמיד בית-הספר
התיכון אין פנאי ללכת לחוגים. הוא עטוק כל היום וכל הערב בהכנת השיעור
ואין לו פנאי לקרוא ספר, פרט לספר שהוא זקוק לו. אזי זוהי שאלה

16.7.1957

הצעות לסיכום הדיון בשאלת מקרי
העבריינות בקרב הנוער הלומד.

י. טריד:

מהותית, כי יתכן ורוצים להעביר את בית-הספר התיכון לפסים אחרים
ולפעולות חברתיות רבות. אולם, כל עוד בית-הספר-התיכון הוא כזה כפי
שהנו, אזי פרט לקטיים הטכניים והתקציביים שיטנם, אין לתלמיד בית-
הספר התיכון פנאי לדברים אחרים מלבד הלימודים.

היו"ר י. קליבנוב:

בישיבש הבא נמשיך לשמוע את דעת נציגי
המטריים ביחס להצעות שהוטסעו.

הישיבה ננעלה בשעה 13.20.